

מעין החיים

פר' משפטים
תשפ"ד

גליון י"ג

במשנת כ"ק מזן רביה"ק
מצאנו ז"ע רצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

ואם שלש אלה לא יעשה לה
ויצאה חנם אין כסף (כא, יא).

אספר לכם מנהגי בעלי בתים קדמונים, עמדו חצות לילה להתאונן על חורבן בית המקדש והצטערו מאד, ועשו להם איזה סיגוף, ולמדו לפי שכלם, האיר היום התפללו במתניות פירוש המלות, ואחר התפילה למדו מעט, ואח"כ הלכו לביתם לאכול עם אורח, ועסקו באמונה, דברים בטלים ולצנות ולשון הרע ר"ל, לא בא לתוך פיהם, זה היה בעל בית פשוט.

השגה לרוח הקודש מוכרח להיות בקי בראשונים ואחרונים, ובספרי קבלה ובחקירות, וקדושה וטהרה, עבודה שלימה ותמה, אז יוכל לידע מה הרגשת רוח הקודש, יש כמה וואס טרעפין רוח הקודש בלי זה, אבל על זה אמרה תוה"ק ויצאה חנם, רוב רוח הקודש הזה בחנם, אין כסף לא תכסוף לזה, וח"ו מסטרא אחרא.

ולזה אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ס"ג) במי אתה מוצא חמאה של תורה, במי שמקיא חלב שינק משדי אמו, ומי לנו גדול ממשנה רבינו ע"ה נולד בקדושה, עם כל זה כמה וכמה עבד עבודות השי"ת, עד שבא למדרגה, ומה שנראה לפעמים צדיקים מתנהגים בהרחבה, בודאי עבר עליהם כמה עניות ודחקות, ואח"כ באה ההרחבה עליהם, אשר כמעט אינם עוד בזה העולם.

(דרכי חיים, חלק ב, הוספה)

חיים שנים ישלם (כב, ג).

שמעתי באומרים לי בשם א"א"ז הגה"ק מצאנו ז"ע, עה"פ הנ"ל חיים שנים ישלם, דר"ל דהאיש הזה שבא לעולם לחיות פעם שני, ישלם ר"ל דהוא מצד שהוא צריך לשלם, את אשר הזיק בגלגול הקודם.

(דברי נפתלי, חלק א, פרשת שמות)

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך
לא תהיה לו כנושה וגו' (כב, כד).

סיפר לי החסיד ר' שאול ראטה ע"ה, שהיה בצאנו אצל כ"ק אא"ז בעל דברי חיים ז"ע פרשת משפטים, ובסעודה שלישית ישב כ"ק אא"ז ז"ע איזה שעות בדביקות גדול בחושך, ופתאום קרא בקול גדול ברעש את הפסוק: אם כסף תלוה את עמי, ואמר בזה הלשון: כסף מלשון נכסוף נכספתי, תלוה מלשון הפעם ילוה אלי אישי, מי שרוצה להדבק בהשי"ת, עמי מלשון עמי, לא יהיה לו כנושה, אסור עליו לבקש בזה כלום, רק לשם שמים, וכל העולם שהיה אז בבית המדרש נתלהבו מאוד לעבודת השי"ת מדבריו.

(אהל קדושים, עמוד פ)

אמר הצדיק מצאנו ז"ע, כי כסף הוא מלשון כיסופין, כלומר על ידי זה שהוא נותן מכספו לדל, מזכים אותו לכיסופין ולחשק, שיתן צדקה בחשק, ועל ידי זה הוא זוכה לראות פני השכינה.

(קצוש"ע באר יעקב חיים, חלק ג, עמוד צב)

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

איתא בזה"ק (צ.ד. א) פתח ר"ש ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, תרגום ואלין דיניא דתסדר קדמיהון, ואלין אינון חדודין דגלגולא דינין דנשמתינ דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשהא עכ"ל, יש לפרש כוונת הזוה"ק כך, דהנה יודמן שני אנשים באים לדין לפני הב"ד, וכאשר ישמעו הב"ד הטענות של הבעלי דינים, יפסקו הד"ת זה זכאי וזה חייב, כי אין לדיין אלא מה שענינו ראות, ואותו שחייבו אותו יודע בעצמו שהוא זכאי בבירור גמור, ובחנם חייבו אותו הב"ד לפי ראות עיניו, ולמה יזדמן כך לב"ד שיפסקו ד"ת להיפך, הלא אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט. אלא האמת הוא שלא יצא מהב"ד משפט מעוקל ח"ו, אך לפי שבגלגול הראשון היה הוא

חייב לזה ולא החזיר לו, לפיכך סבב השי"ת עכשיו שיוציא מידו הגזילה אשר גזל אותו בגלגול הראשון, לכן חייבו הב"ד אותו בד"ת להחזיר לו עתה.

וזה מאמר הזוה"ק ואלין אינון חדודין דגלגולא, רצ"ל ואלה המשפטים אשר הב"ד יחייבו למי שהוא זכאי בבירור, הוא צריך להיות כן מחמת שבגלגול העבר היה חייב לזה, ובא לתקן בגלגול זה מה שקלקל בגלגול העבר, ודינין דנשמתינ דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשהא, רצ"ל כדי שתקבל נשמתו עונשו אשר חטא בגלגול ראשון, לפיכך חייבו אותו עתה הב"ד, וזהו אשר תשים לפניהם שתשים המשפט לפי הגלגולים הראשונים.

(דברי יחזקאל)
המשך בעמוד ב'

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

דברי תורה
מרכיבה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
רבינו שבתי בהן ז"ע

חיים וברכה

ד

ילקוט עובדות
וסיפורים חרשים
על רביה"ק
מגארליץ ז"ע

שפתי חיים

ו

תשובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

דרכי חיים

ז

בענין שיעור ההמתנה
בין אכילת בשר לחלב

ובתרגום ואלין דיניא די תסדר קדמיהון. ויש לפרש הכתוב על פי הידוע מספרים הקדושים, דכשרואים צדיקי הדור שמידת הדין מתוחה ח"ו על בני ישראל, וגמירי בספה"ק דמדת הדין לא הדרא ריקניא, אז עושים בפעולתם להמשיך מדת הדין על ראש אומות העולם, ועל דרך שדרשו חז"ל (ברכות דף ס"ב ע"ב) ואתן אדם תחתך, אל תקרי אדם אלא אדם, ואז תהיה הרווחה לבני ישראל, וזהו שאמר אלין דיניא, היינו כשח"ו יש מדת הדין, אז די תסדר קדמיהון, תסדר זאת לפניהם של ישראל, רצה לומר מהם והלאה, על ראשי אומות העולם.

(צבי תפארה, רודניק)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

פירש רש"י ז"ל ולא לפני עכו"ם, על פי זה יש לפרש הכתוב (תהלים פט, טו) צדק ומשפט מכון כסאך, דהנה צדק רומז על צדקה וגמילות חסדים, אשר אחינו בני ישראל בכל אתר ואתר מצויינים בזה, וזה בודאי מליצה טובה, כי תיכף שבר ישראל רואה את אחיו מישראל שרוי בדחקות חלילה, מיד הוא פושט ידו לעזור לו בכל מאמציו כחו, אבל צריך עוד לחשוב היטב, שהונו ורכושו וכל אשר בו עושה הצדקה יהיה על צד הכשרות בלי עוול, ויכלכל דבריו במשפט, וילך לדין תורה ויקיים משפט הכתוב התורה הקדושה, וחס ושלום לא ילך לערכאות, כי בזה חס ושלום גורם חילול השם רחמנא ליצלן, כמבואר בחז"ל, ובוזה שילך לדין תורה השי"ת מכין כסאו ליתן לישראל ישועות טובות, וזה כוונת הכתוב 'צדק' היינו צדקה, 'ומשפט' היינו לעמוד לפני דיני ישראל ולא בערכאות, מען זאל האלטען א דין תורה, וועט מען בודאי מקרב זיין די גאולה שלימה, כיון שעל ידי זה מכינים כסא כבודו יתברך, וזה 'מכון כסאך' היינו שיהיה הכסא שלם, וכן יהי רצון.

ופעם פתח ואמר, אמרה התורה הקדושה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ואמרו חז"ל (גיטין פח, ב) לפניהם ולא לפני עכו"ם, שהמביא דיני ישראל לפני עכו"ם מחלל את השם ומייקר שם עכו"ם ומשביחם, ומובא ברש"י ז"ל, והנה היצר הרע רוצה חס ושלום ללכוד נפשות ישראל ברשתו, ולהכשילם חס ושלום בעוון הגדול של חילול השם רחמנא ליצלן, ומראה לו היתרים באמרו הלא בעל דיני הוא אינו ירא שמים, וכי איכפת ליה לחברי לקיים דין התורה דייקא, על כן חס ושלום הותר הרצועה ללכת בדיני ערכאות, וזה הוא באמת טעות גדול, כי כיון שהתורה אסרה לדון לפני הערכאות בכל אופן ואופן כמבואר ברש"י ז"ל הנ"ל, כמו שכתב ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו בדיני ישראל אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני עכו"ם מחלל את השם ומייקר את שם האלילים, להשכיחם ת"א להחשיבם חס ושלום, הרי רואין מזה שאין הדבר תלוי בזה אם שניהם מסכימים או לא, כמו למשל אם שנים יסכימו לאכול חזיר רחמנא ליצלן, וכי הותר לאכול חזיר חס ושלום, על כן צריך כל אחד ואחד לראות להתעורר בעצמו, שלא יניח עצמו מפיתוי היצר שרוצה לסמא עיניו ולהמציא לו היתרים נגד הדין תורה, ובפרט דענין לקיים דין תורה הוא אחד מג' דברים שעליהם העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום (פרקי אבות, א י) וצריך חיוק גדול (דברי שלום)

אמרו חז"ל (ברכות ט) מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, והקשה כ"ק אמרו"ר ז"ל [-רביה"ק מגארליץ ז"ע] מהא דאמרין במסכת בבא בתרא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, משמע מזה שאין הרפואה תלויה כלל ברופא רק בעזר הבורא ב"ה, וביאר אמרו"ר הענין כך ואמר, נחזי אנו כשבא לפני שאלה על ריאה, מונח לפני הריאה בגלוי, ועכ"ז צריך אני להתיישב מאד אם יש עליו איזה ריעותא, דהיינו אם הוא בועה מעבר לעבר (וי"ד סי' לו, סעיף ה) או לא, וכן אם הוא בשיפולו (שם סעיף ד) אם לא, והנה כשבא חולה אצל רופא אינו רואה כלל מה בתוכו, וכי ליתן לו רפואתו צריך הרופא לחקור עד שישכיל איזה חולי הוא זה, ומאין נצמח החולאת הזו, ובאמת מיד כשעומד בזה ומשיג מהי המחלה, יש בידו רפואות, אך לזה צריך עזר הבורא ששיג המחלה על נכון, ועל זה צריכין לילך אצל חכם ויבקש רחמים, וא"ש דצריך שניהם, הן לילך אצל רופא, והן לבקש רחמים.

(חמדה גנוזה)

ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו.

שמעתי מכ"ק אמרו"ר הגאון זצלה"ה, סמכות הקרא ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך עם לא תבשל גדי בחלב אמו בפסוק אחד, ואמר שהענין בזה הוא, כי הסיבה הראשונה מה שאיש ישראל אין משתדל כל כך תיכף בימי נעוריו, שיהי כל מעשיו ביראת ה' בתורה ומעשים טובים, ובלי שום חטא ועון, הוא מחמת שהיצר מפתהו ואומר לו, שמח בחור בילדותך, ויש לך עוד עת ועד זקנה ועד שיבה, אך באמת זה טענת שוא והבל, ראשית הרי אמרו חז"ל ע"פ אשרי איש ולא אשרי אשה, אלא אשרי שמתגבר על יצרו כשהוא איש, אבל בימי הזקנה אם לא היה עובד השי"ת בנעוריו, בטח לא יעבוד את השי"ת כצורך בימי הזקנה, והיינו כי יש לחכם להבין שכשהוא צעיר עדיין הוא בכוחו לבטל כל מדות רעות ודברים מאוסים, אבל אם לא יבטלנו אז אח"כ כשיתגשם מהבל העוה"ז, ומחשבות העולם יהיו כבר דבוקים בו, יחלש אהבתו להשי"ת, ולא יהיה כבר בכוחו להתגבר על היצה, ואז יפיל אותו לגמרי עד שאול תחתית.

ובזה מסבירים דברי התד"א שאמר כל מי שהשיגתו שנה אחת רעה סמוך לזקנתו סימן רע לו עכלה"ק, שכונתו להסביר שאם אין איש ישראל מתאמץ בקטנותו בתורה וביראת שמים כצורך, ולא מבטל לגמרי את יצרו מכל הרהורים רעים עוד בנערותו, אז אף שיהיה בנערותו כאיש ישה, ולא נתראה אצלו מדות רעות, כשבא לזקנתו נעשה קר לעבודת השי"ת, מפאת שהתגשם מהבלי העולם הזה, וכ"ז מפני שלא היה עבודתו בנעוריו כצורך, ונדבק בו שרשי הרעות, והם צומחים וגדלים בו, ומאחר שכבר אין לו כח להתגבר יפילנו היצר לארץ לגמרי, כי אז כבר לא יהיה בכחו להתגבר ולהפוך עצמו לטוב, אם לא בסגופים גדולים עד למאוד, ואוי לו לאותו בושה רחמנא יצלנו, אבל אם איש ישראל עובד השי"ת כצורך בנעוריו, אז כשבא בימי הזקנה כבר נפרד ממנו כל שרשי רע, והיצר לא ילוט בו כלל, ויח' בעולם הזה חיים של עוה"ב בלי יצר הרע, חיי רוחניות ותענוג שאין כמוהו, כברכת התנאים אחד לחבירו עולמן תראה בחיך, וזה כוונת התד"א כל מי שהשיגתו שנה

אחת רעה סמוך לזקנתו, היינו שיש לו הרהורים ומדות רעות, סימן רע לו היינו סימן שלא היה עבודתו כצורך, ואח"כ מסיים התד"א וכל מי שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנתו סימן יפה הוא לו, ופירושו כנ"ל.

וכך פי' רבינו יונה על אבות פ"א, אם לא עכשיו אימתי, אם לא עכשיו שבימי נעורתיך תתקן מעשיך, אז בימי הזקנה בודאי לא תתקן, כמו שכתב אשר בני כנטיעים מגודלים בנעוריהם, שכמו נטע שבהיותו עוד קטן אפשר לתקנו שיהי ישה, כן בעודך נער נקל לך עוד לסור מן הרע, אבל אם תזקין לא תוכל אח"כ להניח דרכך הרעות, כנטע שאחר שכבר גדל עקום קשה לתקנו, וכמו מי שכריסו מלא וגדוש במאכלים, אינו מרגיש טעם במאכל אף שיהיה הכי מתוק וערב, כן מי שכריסו רואשו כבר מלא גשמיות, אינו מוכשר כבר אפילו לקבל ולהרגיש עריבות ומתיקות תענוג רוחני וקדוש, ואיך יזכה אז לעשות מצות ומעש"ט, ועל כן העצה היעוצה הוא שמיום בוא היצה"ט להאדם, מיד ישנה מעשיו ויתמיד וירבה בתורה ובמעש"ט.

ושנית טענת היצר הוא, תמיד הרי יש לך זמן רב, שהרי אביך ואמך מאריכים ימים ושנים, א"כ בטח גם אתה תאריך ימים, ויש לך עת כשתבוא לגילם להתעסק בתורה, אך באמת זה ג"כ שקר גמור, שהרי אנו רואים שיש הרבה אנשים שאביהם ואמם היו זקנים, ובניהם הלכו לעולמם רח"ל עוד בימי נעוריהם, וזה ממש דבר טבעי שאנו רואים בתוה"ק בדין לא תבשל גדי בחלב אמו, שדרשו חז"ל בזה דברה התורה בהוה, ובשו"ע י"ד לא שנה בחלב אם ולא שנה בחלב אחרת אלא שדבר הכתוב בהוה, והכוונה שילך כתב בחלב אמו שראוי להיות אם, להוציא חלב שחוטה וחלב מיתה שאינה אסור מן התורה, אם כן מוכרח שהאם עוד חי והגדי כבר נשחט, הרי שדרך העולם הוא כן, שהאמה תהי' חי ועכ"ז הבן כבר מת, ומזה יכולים שפיר ליקח מוסר שלא יחשוב כנ"ל שיש לו זמן לעשות מצות ומעשים טובים בזקנותו, על סמך שכמו שאמו ואביו היו זקנים בטח גם הוא יהי' זקן.

וזה שרמזה התוה"ק ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, שראשית בעוד אתה בחור ובעיקר ימך תביא מעשה הגוף הנברא מן האדמה לבית ה' אלקיך, שתתנהג בתחילת ימך בכל ענינים רק לצורך גבוה, וח"ו שלא תחטא בשום חטא ועון, ולא תחשוב הרי יש לי עוד זמן כי הלא אבי ואמי זקנים, גם אני כשאהי' זקן אעשה כל הנ"ל, לא תאמר כן ותלמד מלא תבשל גדי בחלב אמו שהגדי כבר נשחט והאם חי, ודברה תורה כאן בהוה, כי הכל תלוי רק בהשי"ת הנותן החיים ולא ברגילות ובטבעיות, עכלה"ק.

(אריה שאכ)

בשם אביו הרה"ק רבי סיני מזמיגראד ז"ע

ועבדתם את ד' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימך אמל"א.

ובמסורה הכא ואידך להנחיל לאוהבי יש ואוצרותיהם אמל"א, טרם נבוא לבאר הפסוק, נקדים לפרש נוסח הברכה הרביעית של ברכת המזון, שאנו מבקשים שם הוא יגמלנו לעד לחן לחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה ברכה וישועה נחמה ופרנסה וכלכלה ורחמים וחיים ושלום וכל טוב, כבר המשיך בעמודו

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

רבינו שבתאי כהן ז"ע א' אדר א' תכ"ג

לידתו

נולד בשנת שפ"ב בעיר אמסטיבובא, לאביו רבי מאיר כ"ץ זצ"ל הרב דמתא, משנת תורתו קנה בתחילה במחיצת אביו הגאון, ועלה ונתעלה במעלות התורה והיראה, וכבר אז ניכר בו כי לגדולות נוצר, בשנת שצ"ד לקראת הכנסו לעול תורה ומצוות שלחו אביו לטיקטין, ללמוד בשיבת רעו וידידו הגה"ק מו"ה יהושע זצ"ל בעל 'מגיני שלמה' ושו"ת 'פני יהושע'. שם נודע כעילוי עצום, והתפרסם בקרב התלמידים כמובחר שביניהם, כאשר העתיק רבו את מושבו לקראקא לכהן שם פאר כאב"ד ורש מתיתבתא, עבר יחד עם רבו לקראקא, והמשיך לשתות בצמא את דבריו. מקראקא נסע ללובלין ללמוד אצל הגה"ק הרבי רבי העשיל מקראקא זצ"ל, כמו כן היה משומעי לקחו של הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ זצ"ל בעל 'סמיכת חכמים'.

נישואיו

בהגיע לפרקו נלקח לחתן אצל רבי בנימין וואלף טויבער זצ"ל שהיה מגזע הרמ"א, ונשא את בתו מרת יענטא לאה ע"ה, רבי בנימין וואלף היה ראש הקהלה ופרנס העיר ווילנא, והיה תלמיד חכם וגביר גדול אשר תורה וגדולה היו סמוכים על שלחנו, לאחר חתונתו היה הש"ך סמוך על שולחן חותנו, והוסיף שקידה על שקידתו, מתוך ישוב הדעת ועיון נמרץ, בלי שום טרדות ועול פרנסה. מסופר כי היה רגיל ללמוד כאשר לפני על השלחן מונח קערה מלאה בדינרי זהב, וידו נתונה בתוך הקערה ובוחשת את הדינרים, כל זאת על מנת להרחיב את דעתו, כדי שיוכל לכוון את דעתו ולבו בהבנת התורה.

חיבורו

בשנים אלו זכה לחבר את החיבור הנודע והמפורסם בכל תפוצות ישראל 'שפתי כהן' על שו"ע יו"ד, כשהוא מעלה על מכבש הדפוס והוא אך בן עשרים וארבע שנים, בהסכמת שמונה עשר רבנים, בהקדמתו מתאר הש"ך את סדר כתיבת החיבור, ובתוך הדברים הוא מעיד על עצמו: "באמת ובתמים טרחתי טרחות הרבה, וכמה יגיעות יגעת, לא עסקתי בשום עסק אחר, לא נתתי שינה לעיני ותנומת לעפעפי שנים רבות, עד אשר הוצאתי מכוח אל הפועל מחשבת, וביירתי ושקלתי הכל בכף מאזנים, וחזרתי על כל צדדים וצדי צדדים, לא פעם אחת ושתיים כי אם מאה פעמים ואחת, עם חברים חשובים אהובים חביבים וערבים המקשיבים לקולי, ומי שלא היה אתי עמי במחיצתי לא יאמין כי יסופר לו, מגודל התלאה שהיתה עלי בחיפוש בים התלמוד

הפוסקים, עד כי העמדתי הכל על בוריו".

גם רבו הרבי רבי העשיל ז"ע העיד עליו: "מנעוריו לא נתן לעיני תנומה ושינה, בסוד משחקים ותענוגי בני אדם לא ישב, עד כי הוציא תעלומה לאורה על נכונה". ואילו החיד"א (בספר מעגל טוב) כותב בשם מגידי אמת, כי הש"ך היה רץ לפני העגלה של הרבי רבי העשיל משך שש שעות, על מנת להראות לרבו קונטרס מפירושו "והיה יודע שם הכותב, והוא היה מדבר, והקולמוס כותב מאליו, ומשום הכי כתב כמה ספרים".

כחונתו

ביקש הש"ך לישב בשלוה, ולהמשיך בחיבורו הגדול על שאר חלקי שולחן ערוך, אבל אז קפץ עליו רוגזם של הקוואקים האכזריים ימ"ש, כאשר ביום כ"ד תמוז שנת תט"ו, ערכו טבח נורא ביהודי ווילנא, רבים מבני העיר נמלטו ובתוכם הש"ך שברח ללובלין, אך לאחר שהקוואקים השיגו אותם והגיעו גם ללובלין, גם שם ערכו פרעות אימונות ורציחות נוראות, המשיך לנוס ולברוח, והיה נע ונד עד שהגיע לעיר דרעזניץ.

כיון ששמעו ראשי הקהלה את תוקף גדולתו בתורה, מינוהו לרב ואב בית דין, וענדו אותו עטרה לראשם, על פי המלצת רבו הרבי רבי העשיל זצ"ל עלה לכהן פאר ברבנות העלישא, שם כיהן עד יום פטירתו, ושם אך המשיך לחבר את חיבורו על שו"ע חו"מ, הוא נהג את נשיאותו ברמה, חיבר ספרים ותיקן פיוטים, עסק בתורת הנגלה והנסתר גם יחד, והריץ תשובות להלכה ובהוראה לכל תפוצות ישראל.

מעטים ורעים היו ימי חייו, וגם ראה בצרת עמו בשנת ת"ח ות"ט, הוא אף שחה בעצמו מכוס התרעלה עדת תומו, אולם לעומת מעט שנותיו רב מקנתו, כאשר בחיבוריו האיר נתיבות ישראל ונהפך ליסוד ההוראה לנצח נצחים, כמו כן חיבר בספר 'תקפו כהן' על דיני תפיסה; 'נקודות הכסף' השגות על הט"ז; שו"ת 'גבורת אנשים' על אהע"ז; 'פועל צדק' קיצור תרי"ג מצוות לפי דעת הרמב"ם; 'מגילה עפה' אודות התלאות של ת"ח ות"ט.

הסתלקותו

בעודו בן ארבעים ואחת שנה, חלה ונפל למשכב, אז צווה על בני ביתו להוציא את ספריו ולהדפיסם, וכפי שכתב חתנו בהקדמת החיבור לחו"מ: "הנה נא קרבו ימי למות, ואתי ספר המלחמות ברב האיכות ורב הכמות, הנה נא ידעת את כל הטרחות אשר טרחתי, לא שקטתי ולא שלותי ולא נחת, גדול כירם, ספרי אשר חברתי, השולת מתוך הפסולת ברתי, ובעטי לא מהרתי, ועל כל צד השווה חזרתי ודרשתי וחקרתי, עד כי יגעתי ומצאתי, טעמן ונמוקן נתתי אל לבי לחוקקו, ומה

בצע כי שמרתי משמרת, אם לא יותן בספר ויוחקר בעט ברזל ועופרת, ובל יהא חנם מזורה ארש"ת, שפתי כהן מחשן משפט, כי שמה ישבו כסאות למשפט שופט ונשפט, שפה יהיה לפיו סביב השולחן ערוך, מכירו יהיה ברוך, ואני עליך בטחתי כי תוציא לאור משפטי אשר ערכת, גם על בני הקטן מאיר תשים עיניך קההו לך לבן, ושית אותו במסלול ודרך הקודש אשר סללתי למענו", ויהי ככלותו לצוות את בני ביתו נסתלק בדמי ימיו ביום א' אדר א' תכ"ג.

אמר הרה"ג החסיד ר' אברהם ענגלארד ז"ל אב"ד דאברא וקרית באבוב, בשם כ"ק אדמו"ר מוהרב"צ זצוק"ל הי"ד, שהי' אומר בשם כ"ק זקינו הגה"ק מצאנו ז"ע, שמשוגל מאוד ליראת שמים שבחור ילמוד הרבה ש"ך עם קצות, והסביר כ"ק רבינו זצ"ל את כוונתו, בהקדם מ"ש הרמב"ם סוף ה' איסורי ביאה, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, וכתב בספה"ק נועם מגדים בפתיחה, שמדייק הרמב"ם לכתוב וירחיב דעתו בחכמה, כי העיקר להעביר מחשבות רעות הוא כשמעמיק ומעייין בעיון רב בתורה ע"ש, ועל זה נתכוון הגה"ק מצאנו זצ"ל באומרו שבחור ילמוד הרבה ש"ך עם קצות, כלומר שיעמיק ללמוד סוגיות הש"ס בעיון רב, שכדי לעמוד על סוף דעתם של הש"ך והקצוה"ח, מוכרח לפנות מחשבתו משאר עניניו וללמד במיטב ההגיון, וממילא הדבר מסוגל ליראת שמים וכדברי הרמב"ם.

(פרי הכרם, גליון כ, עמוד ג)

כתב בספר 'אמרי דבש' (עמוד קעה): שמעתי מפי הרה"ג מו"ה ישראל אברהם שטיין ז"ל אבדק"ק פאלטישאן, ששמע מפי אדמו"ר הגה"ק מרן יואל טייטלבוים ז"ע אבדק"ק סאטמאר, שהגה"ק בעל דברי חיים מצאנו ז"ע, הי' משתוקק מאד שלכל הפחות אחד מבניו ישתדך עצמו ויתדבק בזרעו של מרן הש"ך ז"ל, ע"כ. וביותר סיפר הרה"ק רבי שלמה מבאבוב ז"ע, כי פעם אחת בחג השבועות, כאשר עמד רבינו על יד ארון הספרים שלו, נענה לאמר שיש לו קרבת משפחה עם כל מחברי הספרים שבארון, מלבד עם הש"ך.

ואכן זכה רבינו עוד בחיי חיותו לבוא בקשרי שידוכין עם הש"ך, כאשר בנו הרה"ק רבי יצחק ישעיהו מטשעחויב זצ"ל הי"ד, בא בברית האירוסין עם נכדת הרה"ק מוה"ר יהושע מבעלזא ז"ע, שהיה נמנה על נכדי הש"ך, ולאחר מכן שוב שנית בשנת תרמ"ג, בעת שנכדו הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשנוב ז"ע, נשא את בת הרה"ק מבעלזא ז"ע.

חיים וברכה

עובדות וסיפורים חדשים על כ"ק מרן רביה"ק מגארליץ ז"ע, אשר נלקטו מבין בתרי הקונטרס 'רדוד ולזרעו', שבסוף ספר 'פלאי מים'

(שיצא לאור לאחרונה על ידי הרבני התורני מו"ה ניסן צוויבל שליט"א, אשר שמע וקיבל מאת אביו הרה"ר רוד ז"ל, ושאר בני משפחתו, אשר היו דבוקים ומקושרים לרביה"ק ז"ע בכל נימי לב ונפש)

מוגש לתגל יומא דהילולא קדישא, א' אדר תרס"ו – תשפ"ד

מלאכה וסגר את חנותו בלי שום הודעה או סיבה לכך, ואז הבינו אנשי העיר שאין הדבר פשוט בכלל כמו שחשבו, ומאז נעשה הרה"ק מגארליץ לאיש קדוש בעיני אנשי העיר, עד שבגלל זה נמנע הרה"ק מגארליץ לנסוע אל חותנו לסיגעט, ורק היה שולח את ילדיו לחסות בצל זקנים.

עוד סיפר אאמו"ה, שפעם אחת חזר הרה"ק מגארליץ זצ"ל בשב"ק אחר התפילה לביתו, והראו לו על הרופא יהודי שהוא מחלל שבת ר"ל, ומיד נפל ונתעלף, וכשהעירונו בקושי גדול אמר איך אפשר לראות יהודי מחלל שבת.

עוד עובדא שמעתי מפי דו"ז רבי יעקב צבי, בן זקני רבי חיים ברוך, וכה סיפר, כאשר הייתי ילד קודם הבר מצוה החליט אבי לשלחני ללמוד אצל דודי הגאון מהר"ש פירער אב"ד קראס לזמן החורף, והזמין אצל החייט מעיל חורף תפור לפי מידותי, כאשר הודיע החייט שהמעיל מוכן, שלחוני אבי לקחתו מהחייט, ונער הייתי ועשיתי מעשה נערות ולבשתי את המעיל וכך הלכתי הביתה.

כאשר עברתי דרך בית הרב הרה"ק מגארליץ זצ"ל, אני שומע שהרב קורא בשמי מחלון ביתו ואומר לי להכנס לביתו, וכך עשיתי, כשנכנסתי אומר לי הרב: "נא, מעיל יפה תפרו לך", ועניתי לו: "אכן, כן הוא בשביל שאני הולך ללמוד אצל דודי לקראס", ואמר לי קרב נא אלי ואראה את המעיל היפה הזה, והיה מלטף את המעיל מכל צדדיו, ואז נכנס למאדע כדוגמת מלבושי הגויים לעשות שסע קטן בגב המעיל, והוא מלטף את המעיל עד שהגיע לשסע, ותפס בשתי ידיו שני קצות השסע, ומשך כלפי מעלה, וקרע את המעיל עד הצוארון, ואמר לי: "עכשיו אתה יכול לילך לביתך".

עוד שמעתי מפי דו"ז רבי יעקב צבי, שפעם אחת בהיותו ילד קטן, נכנס לסוכתו של הרה"ק מגארליץ ז"ע לפני סוכות בשעה שתלו את הנוי סוכה, והרה"ק תפס אבידיו וקשר אותו במגבת, ותלה אותו בסוכה וסבבו ואמה, א שיינע נוי סוכה, ואחר כך הורידו ואמר לו: "יותר לא יתלו אותך", וסיפר על עצמו שבשנות הזעם תפסו הרשעים הארורים אותו ביחד עם עוד יהודים, ודנו את כולם לתליה, והתחזק מדברי הרה"ק שאמר שאותו לא יתלו, ואכן כן היה, שאת כולם תלו רח"ל, והוא היחיד שניצל ממייתה זו.

האברך שמח מאד ורץ בשמחה לחמיו הנגיד, וסיפר לו והיה בטוח שבדאי יתן לו חמיו את הסכום הנדרש, אבל חמיו השיב פניו ריקם, וכל ההפצרות שהפציר בחימו היה ללא הועיל, והיה זה לפלא כי חמיו היה אדוק מאד בהרה"ק מגארליץ ז"ע, וחמיו הנגיד בודאי ביכולתו ליתן סכום כזה. בראות האברך שכן הוא הדבר, והוא היה שבור ורצוף, פנה לחמיו ואמר לו אנ ירואה שצערי אינו נוגע לך כלל וכו', ואם כן אחי רוצה לפטור את בתך בגט פיטורין, כאשר שמע חמיו שהדבר בא לידי כך, מיד הוציא את הסכום ונתן לו, והאברך רץ מיד להרה"ק ומסר לו את מלוא הסכום, ואכן הבטיחו שלעת כזאת אשתך חובקת בן, וכך היה, שאשתו ילדה בן למזל טוב, והשמחה היתה במעונם, ודבר זה היה לשיחה בין בני העיר גארליץ, רק אף אחד לא הבין למה התעקש חמיו מליתן את הכסף מתחילה.

אחר פטירת הרה"ק מגארליץ זצ"ל מירר חמיו בבכי מר ואמה, כשבא אלי חתני שאתן לו את הסכום שדרש הרה"ק לא רציתי, משום שידעתי שבתי אינה יכולה ללדת, שבנערותה היה לה בעיה בריאותית ושהתה עבור זה בביה"ח בקראקא, ולא כפי שפורסם שהלכה שם ללימודיה, והרופאים המומחים קבעו שהיא בסכנת חיים אן לא יוציאו לה את רחמה, וכדבריהם עשו ועברה ניתוח והוציאו את הרחם, והסתרתי הדבר כדי שלא יזיק לי בשידוכין, ועל כן כאשר בא חתני ידעתי שאני משלם את כספי לריק, וחששתי מחילול ה' שהבטחת הרה"ק לא יוכל להתקיים, אבל צדיק גזור והקב"ה מקיים, וכאשר גזר הרה"ק שתלך, ילדה אף בלי רחם, ותהום כל העיר, ויהי לנס, וזקנתי היתה אתה בידידות מאד, וגם היא עצמה סיפרה לה אחר כך כל מה שעבר עליה בבית החולים בקראקא, ואף על פי כן חבקה בן.

עוד סיפר אאמו"ה, על שנות אברכותו של הרה"ק מגארליץ כשדר בסיגעט ואכל קעסט אצל חותנו הייטב לב ז"ע, שכל יום אחר התפילה בחזרתו מבית המדרש לביתו לא הלך בדרך הרגילה, אלא היה הולך בדרך ארוכה ושם בפינת הרחוב היה בעל מלאכה יהודי, א פראסטער מענטש, שהיה עושה לחמורים פרסות מעץ על רגליהם, והרה"ק היה תמיד עוצר בדרך ומשוחח עמו יותר משעה, והדבר היה למורת רוח של אנשי העיר, איך מתאים דבר כזה שהאיידעם של הרב משוחח עם איש פשוט כזה.

לאחר זמן כשעקר הרה"ק מגארליץ דירתו מסיגעט, לא עברו ימים מועטים נעלם הבעל

זקני אבי אבא מו"ה רבי ניסן זצ"ל הי"ד, היה חתן החסיד הנגיד הנכבד מו"ה רבי חיים ברוך אהרנבערג זצ"ל מגארליץ, כאשר נולד זקני רבי חיים ברוך זצ"ל, נכנס אביו רבי שמואל דוד אל הקודש פנימה אל מרן הדברי חיים ז"ע, ושאלו על השם שיתן לבנו הנולד לו, וענה לו מרן הדברי חיים ז"ע שיתן לו את השם חיים, והיה שם באותו מעמד הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל, וכששמע דברי אביו שאמר לקרוא לרך הנולד בשמו נפל ונתעלף, כאשר העירו אותו מעלפונו שאלו אביו מאי כולי האי וכו', ועשה מרן הדברי חיים ז"ע תנועה בידו הק' ואמר גם ברוך יהיה, ופנה לזקני רבי שמואל דוד ואמר תוסיף לו השם ברוך, ונקרא שמו בישראל חיים ברוך, [ולמעשה היו קוראים אותו בגארליץ בענדיט, שהוא כינוי לברוך, שלא רצו לקראו בשמו של הדברי חיים, ושל בנו המרא דאתרא מפני כבודם].

מדי דברי מאבות משפחתנו שהיו מעיר גארליץ ודבוקים בהרה"ק מגארליץ זצ"ל, אמרתי אספרה כמה עובדות שנשמרו במשפחתנו על הרה"ק מגארליץ ז"ע, אשר בבית אבא הזכירו את שמו הקדוש בסילודין בדחילו ורחימו.

וכה סיפר אאמו"ה, פעם אחת בא אברך שלא זכה עוד לזש"ק להרה"ק מגארליץ זצ"ל ונתן קויטל, וכאשר קרא הרה"ק את הקויטל הרגיש בו שהוא מחסיד באבוב, אמר לו הרי אתה בא מבאבוב, וכי אתה חושב ששני סוסים סוחבים את העגלה יותר טוב, הלא אם אבטיח לך בן הרי כאשר יולד לך תכריז ותאמר שזה באבובער מופת, על כן אני מבטיח לך שתלד אשתך תאומים, אחד בשביל בוביק ואחד בשבילי, וכך היה שלתקופת השנה נולדו תאומים למזל טוב.

עוד סיפר אאמו"ה, מה שסיפרה לו אמו מרת מכלא הי"ד, שהיה לה חברה שהיתה בת חסיד ונגיד מפורסם בגארליץ, ומחמת שהיו עשירים גדולים שלחו אותה ללמוד בקראקא, בהגיע עת פירקה חתנה אביה עם אברך משי תלמיד חכם גדול, והבטיח לו קעסט הרבה שנים, ואכן ישב ולמד בהתמדה גדולה אבל לזרע של קימא עדיין לא זכו, ותמיד כשנכנס אל הרה"ק מגארליץ זצ"ל עם קויטל, ותינה את צערו שכבר כמה שניפ הם נושאים ולא זכו לזש"ק, לא ענה לו הרה"ק מאומה.

באחד הפעמים שנכנס עם קויטל להרה"ק ומירר בבכי, נענה הרה"ק מגארליץ ואמה: אן תתן לי סכום - ונקב בסכום גדול מאד - אני מבטיחך שלתקופת השנה תלד אשתך בן -

ומפי ש"ב רבי אברהם אהרנברג זצ"ל, בן דו"ר רבי אלימלך אלעזר אהרנברג מגארליץ זצ"ל שמעתי, מעשה שהיה מפורסם בעירם, על אחד מהמשפחות המיוחסות בגארליץ, ששידכו את בתם לבחור אחד שהיה מפורסם לשם ולתהילה, א שטאטשקע פון א בחור, והיה חסידישער בחור עם כל הפירושים, והחתונה היה בעיר גארליץ, והיה המנהג שהרב מברך את החתן והכלה לפני החופה. וכשהגיע הרה"ק זי"ע לחופה, הביט בפני החתן, ואמר להחתן ביה"ל: "אויב די וועסט גיין אויף דעם ריכטיגן וועג, וועט דיר גוט זיין, אויב איש נישט ח"ו, וועט דיר טרעפן צרה יגון ואנחה (-אם תלך בדרך הנכונה יהיה לך טוב. אבל אם לא ח"ו, ימצאוך צרה יגון ואנחה), וחזר הרה"ק זי"ע על שלוש מילים אלו כמה פעמים, ופחד גדול נפל על כל הקרואים, והיה המקום לחתת אלקים, והיה מהומה בכל העיר, שהיה דבר זה לפלא גדול, כי החתן היה כלי מפואר חו"ב ולמדן.

אמנם לא ארכו הימים, וראו כולם מה שראה הרה"ק מגארליץ זי"ע ברוח קדשו, שהיה החתן הלו מקולקל בדעותיו ונטה להשכלה, והוא היה מן ראשונים אשר שלח את ילדיו לבית ספר של גוים רח"ל, ול"ע נתקמה בו דברו של הרה"ק מגארליץ זי"ע במלואם, שהיה לו בן ובת, ונפטר עליו הבן אחרי מחלה קשה, ובמלאת שנה תמימה יום לאחר היא"צ של הבן מתה עליו בת, ובמלאות שנה תמימה יום לאחר היא"צ של הבת נפטרה שנה תמימה, והיה לו שלוש יא"צ יום אחר יום רח"ל, והוא עצמו גם כן חלה באותו מחלה, עד שנשנתה פניו מכח המחלה ל"ע, וש"ב הר"ר אברהם הנ"ל אמר לי, ששמע זה המעשה מהאיש הלו בעצמו, כאשר היה שוכב על ערש דוי, והיה מספר לכל הבאים אליו זה העובדא, איך שנתקיימו דברי הרה"ק זי"ע, והקב"ה יצילנו מכל רע, ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותיו די.

סיפר אאמו"ר זצ"ל, שכאשר נולד לזקני רבי חיים ברוך [אהרנברג], בנו שלמה, נסע לבאבוב לרבו מהר"ש להתברך בברכת מול טוב, ולשאלו על השם שיתן לרך הנולד, והיה נבוך בדעתו שרצה להכנס לגארליץ לקבל פני אביו ולבשר לו הבשורה ולהתברך ממנו, אבל דא עקא להיות בגארליץ ולא להכנס להרב מגארליץ שהוא היה מקושא אליו מאד זה פגיעה בכבוד הרב, והלכנס להרב כאשר הוא בדרכו לבאבוב היה חושש מאד, כי בכיכול גבה טורא בין הרה"ק מגארליץ זצ"ל להרה"ק מבאבוב זצ"ל. על כן החליט שיגיע בלילה, וישאר את עגלתו ואת העגלון בפרברי גארליץ, ויכנס בחשאי לעיר לקבל פני אביו ולא יתמהמה, ויחזור מיד לעגלתו, ולא יודע בכלל שהיה בגארליץ, וכן עשה.

לא עבר רבע השעה מעת שנכנס לבית אביו, והגבאי של הרה"ק מגארליץ דופק על הדלת, וכאשר פתח לו זקני רבי שמואל דוד את הדלת, פתח ואמר הגבאי שבא בשליחות הרב, לשאלו אם בא להם אורח לבינתם, וענה לו זקני שהגיע אליו אורח חשוב בנו רבי חיים ברו, שבא לבשרו שנולד לו בן במול טוב, והגבאי הלך לו, ואז כבר לא היה לזקני ברירה אחרת, ושם לדרך פעמיו לבית הרה"ק מגארליץ שנתן לו שלום באהבה

רבה, ושמח עמו שמחה גדולה, וברכו בברכת מול טוב, והוסיף ואמר לו: "תתן לו את השם שלמה". וזקני רבי חיים ברוך יצא מבית הרב אובד עצות, הוא בדרך לרבו לשמוע איזה שם ליתן לרב הנולד, כאשר הרה"ק מגארליץ אמר לו ליתן שם שלמה כשם רבו, וכאשר הגיע לבאבוב ונכנס לרבו ובשר לו על לידת בנו, איחל לו מול טוב, וברכו בחמימות רבה, ושאלו האם כבר היה אצל אביו לבשרו ולהתברך ממנו, וענה לו שטרם בואו לבאבוב היה בגארליץ אצל אביו, ושאלו בתמימה האם לא נכנסת לדודי הרב להתברך ממנו בברכת מול טוב, וענה לו שאכן היה אצלו, ושאלו רבו ומה אמר לך דודי, ולא נותר ברירה לזקני אלא לומר לו שהרה"ק מגארליץ אמר לו ליתן לרך הנולד את השם שלמה, וענה לו רב גם דעתי כך וכן תעשה, ותיתן לו את השם שלמה, וכשבקרתי בבית דו"ר ר' שלמה ביקשתי שאני רוצה לשמוע העובדא מפי בעל המעשה, וסיפר לי את כל המעשה הנ"ל.

בבית הגדול של זקני רבי שמואל דוד [אהרנברג], דר תקופה מסוימת גם רב העיר הרה"ק מגארליץ זי"ע, והיה זה כאשר נשרף ביתו של הרה"ק מגארליץ, ובינתיים עד שבנו הבית מחדש, שר בביתו של זקני רבי שמואל דוד, וסיפר אאמו"ר זצ"ל שכאשר נפרד הרה"ק מגארליץ זצ"ל מזקני רבי שמואל דוד זצ"ל, ביקש זקני מהרה"ק מגארליץ שיאמר דבר תורה, ואמר לו על הפסוק בפרשת העקידה, ביום השלישי וישא אברהם את עינו וירא את המקום מרחוק ויאמר אברהם אל נערי שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה, שלכאורה הלשון עד כה משמע בסמיכות, והלא ראה את המקום מרחוק, אלא שאברהם אבינו ע"ה אחרי שלשת ימים של הליכה, שם לב שאין לו קפיצת הדרך, ועדיין המקום מרחוק, ותלה הדבר משום שהולך עם נערי ישמעאל ואליעזר, על כן אמר להם שבו לכם פה עם החמור, וממילא אני והנער נלכה עד כה, דרך קצרה בקפיצת הדרך.

מענין לענין אכתוב מה שסיפר אבא זצ"ל, שכאשר התחיל הרה"ק רבי שלום אליעזר זצ"ל לנהוג באדמו"רות, הגיע אחיו הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע לשבות במחיצתו לחזק מעמדו של אחיו, והתאכסן אצל בעל הבית אחד, ובליל שב"ק לא רצה הרה"ק מגארליץ זי"ע לבצוע על החלה שאפתה בעלת הבית, והפצירו בו ואמרו שהחלה היא חלה כשירה למהדרין, אך ללא הועיל, והיו צריכים להביא חלה ממקום אחר.

לא עבר זמן רב, עד שנתברר שהיות שבעלי האכסניא היו אנשים מבוגרים שלא היה להם ילדים בבית, היתה בכלת הבית אופה חלות לשבתפ חות מכשיעור חלה, ובפעם הזאת אפתה מעיסה גדולה לכבוד הרה"ק זי"ע, ושכחה להפריש חלה משום שלא היתה רגילה בכך, וראו כולם כמה גדולים מעשה חכמים.

אז אמר הרה"ק מגארליץ זי"ע עה"פ שאמר יעקב אבינו ע"ה ליוסף ידעתי בני ידעתי, דקשה כפילות הלשון, ואמר שהפירוש הוא כך, שאמר יעקב אבינו ע"ה ליוסף, ידעתי בני - מה

שאתה יודע גם אני יודע, אך ידעתי - יש תוספת דברים שאני יודע ואתה אינך יודע, וכן גם כאן, כשאמרתם לי שזה החלה כשירה היא צדקו דברי וגם אני ידעתי זאת, אבל אני ידעתי תוספת דברים שאני יודע שזה כשר מכל מקום לא הפרישו ממנה חלה.

סיפר אבא זצ"ל, מה ששמע מהרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל מפיו הק', שכאשר נשא הרה"ק מקאלאשיץ את זוגתו הרבנית נכדת הרה"ק מגארליץ זי"ע, בת הרה"ק רבי משה מבארדיוב זי"ע, לא השתתף זקני הרה"ק מגארליץ זי"ע בחתונתם מחמת חולשתו מטורח הדרך, ולכן מיד לאחר שבעת ימי המשתה, נסע עם זוגתו הרבנית לגארליץ, לקבל ברכת מול טוב מהזיידע הרה"ק מגארליץ זי"ע, אחר שבירכם אמר לנכדתו שהוא רוצה לתת לה דרשה געשאנק, והוציא מטבע מכיסו ונתנו לתוך ידה, וסגר לה את היד, והחזיק את ידה בחזקה עם המטבע בתוכה, עד שכאב לה כאב נורא, ומרוב כאב התחילה לבכות ולצעוק, וזקני הקדוש אינה מרפה ולוחץ את ידה. וסיפר הרה"ק מקאלאשיץ, אני עומד על ידה ולוחש לה באזנה: האלט אויס, האלט אויס [תחזיקי מעמד], ואל תוציאי את ירך מתוך ידו, וכך עתה עד שזקני הקדוש הרפה ובירכם בברכות לרוב.

כעבור זמן נישאת אחותה. וגם בנישואיה לא השתתף הזיידע הרה"ק מגארליץ זי"ע, ואחרי החתונה הלכה לקבל ממנו ברכת מול טוב, וגם לה אמר שהוא רוצה לתת לה דרשה געשאנק, והוציא מטבע ורצה ליתנה בידה, אבל מאחר שכבר שמעה את המעשה שהיה אצל אחותה, חששה שיעשה לה זקניה כמו שעשה לאחותה, על כן אמרה לזקני שניח את המטבע על השלחן, דבריה לא מצאו חן בעיני זקני, וזרק לה את המטבע, כשחזרו לבארדיוב וסיפרה לאביה הרה"ק מבארדיוב זצ"ל כל המעשה התעצב מאד, ואמר לה: מה עשית? מה עשית? **וסיים** הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל ואמר: "ראה מה עלתה לה, שלא זכתה לזרע של קיימא".

אבא זצ"ל ישב בקלויז דקאשוי ולמד בהתמדה גדולה, וכל דבר הקשה הביא בפני רבו המובהק הגאון מראדומישראל זצ"ל שהשיב לו תמיד תשובה מאהבה.... הגאון מראדומישראל היה גאון עצום ופוסק הדור, והיה דבוק מאד גם בהרה"ק מגארליץ זי"ע, ואמר אבא זצ"ל, שהיה אומר רבו על הרה"ק מגארליץ שאינו יודע אם הרשב"א היה גדול ממנו. וכשהיה מדבר מהרה"ק מגארליץ זי"ע היו זולגים עיניו דמעות.

וכדברים אלו שמענו מכ"ק האדמו"ר מזמיגראד זצוק"ל בעל אריה שאג, שסיפר שכאשר היה המהר"ש ענגיל זצ"ל ברוזניק אצל הרה"ק מגארליץ זי"ע [היה זה בשנת תרמ"א בשעה שהשלטונות גרשוהו מהרבנות של בילגורייא משום שהיה תושב בלתי חוקי], היה לו סידור חליצה, ובלילה קודם החליצה למד עם הרה"ק מגארליץ זי"ע הלכות חליצה כל הלילה עד אור הבוקה, ואחר כך התבטא על הרה"ק מגארליץ שהוא ממש כמו הרשב"א.

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

שלום וברכה למערכת הנכבדה, אבא אעיר"ה בכמה ענינים המובאים בגליון האחרון [-פרשת בשלח].

ראשית, במה שהאריכו המשיגים והמשיבים בענין אם נהג רביה"ק מצאנו ז"ע ללכת למקוה בערש"ק או לא, והביאו ראיות שאכן כן, ודחו לאמר שלא היה זה בערש"ק וכו', וכו', הנה ידוע לכל באי היכלי רבוה"ק נכדי רביה"ק מצאנו וממשיכי דרכו שלא היה אצלו הק' שום קביעות ומנהגים קבועים כלל, והכל לפי מה שהשיג אותה שעה ואין אתנו ידוע עד מה, ועל כן ברור שאם מסר לנו הרה"ק ר' שלמה מבאבוב ז"ע שלא היה לרבינו קפידה ללכת ביום ו' לפני התפילה לבית הטבילה, הרי שאפילו נמצא שהלך באיזה פעם, אין זה כלל סתירה וקושיא לידיעה זו, והדברים אך למותר.

שנית, במה שהביאו בגליון האחרון על הרה"ק מהרימלוב זצ"ל סיפור ששאלו רבו רביה"ק מצאנו ז"ע על מס' דיבורי התוס' במס' כתובות והשיבו, ואחר שאמר לו רביה"ק ז"ע שלא התכוון למס' זה, אמר לו שעל תוס' אחד בפרק המדיר יש מפרשים האומרים שזה ב' דיבורים, ואכן אז היה המספר מכוון לכוונת רביה"ק על פי הסוד.

הנה אני שמעתי סיפור זה בגי' אחרת מאת הגה"ח ר' נפתלי גרוס שליט"א, והוא שכשאמר לו רביה"ק מצאנו שאין המספר מכוון כפי כוונתו, אמר לו הגאון מהרימלוב זצ"ל על תוס' בדף כח ע"ב ד"ה ומה בהמתן של צדיקים, שאת זה לא חישב כיון שכל דיבור התוס' הוא רק - שמפורש במקום אחר, ואם רצון רביה"ק מצאנו הרי יחשבו ואכן כך היה, והתאים החשבון על פי הסוד, והנה אמנם הוא גירסא אחרת, אמנם לבד מזה שגירסא זו נשמעת יותר מדויקת כיון שהוא יותר מפורשת ומפורטת, גם איתמחי גברא וקמיעא הגה"ח הנזכר במסורתו בסיפורי הצדיקים נב"מ.

שלישית, במה שהביאו את תמיחה האדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל בענין קפידת רביה"ק על זוגות בשב"ק מדברי הזוהר הק', הנה לולי דברי האדמו"ר מסטראפקוב הרי שבעיון בדברי הזוה"ק חזי' שעיקר האריכות התם הוא שבמקום מצוה אין חשש לזוגות, ואין המדובר שם משב"ק להדיא, ואף מה שכתב שם לענין לחם משנה לפי מה שביאר שם במתוק מדבש הרי אין לזה שייכות לזוגות, יעו"ש, והרי המעשה המובא בדרכי חיים לא הוי בעת מצוה.

ולבד מזה ראיתי בספר שמירת הגוף והנפש שהביא מן הראשונים טעמים נוספים לענין דווגות שאין להם שייכות לעניני דינין ושולטנא אחרא, אלא הוא ענין שלא להודות ח"ו שיש יותר מאלוק אחד ח"ו, עיי"ש, וזה שייך אף בשב"ק.

החותם בברכה,
א. ל. ה.

בעזה"שית, אור לכ' שבט, התשפ"ד

לכבוד מערכת הגליון היקר מעיין החיים, הע"י אמן.

בענין קושית כ"ק אדמו"ר ר' יחזקאל שרגא ה"ש מסטראפקוב זצ"ל, ע"ד רבנו הד"ח ז"ע מדברי הזוה"ק פ' עקב, שהבאתם בגליון הקודם במדור דרכי חיים, ג"א הקטן התקשיתי בה בעבה ואמרת כי לא ימלט מלומר כי הגבאי ר' רפאל ז"ל שכתב זאת, כתב לפי הבנתו, אבל כוונת רבינו ז"ע היתה פשוטה, ומה שאמר "לברך על זוגות אין זה נכון", רצה לומר בעלמא אין זה נכון, ורצה ללמד לו הלכה זאת, לאותו ת"ח שבירך על ב' שויפים, כי כנראה ראה בו שלא מקפיד הוא על ענין זוגות כלל, וכמנהג רוב העולם, וברצונו של מן הדברי חיים ז"ע היה שגם זה הת"ח ינהג בכך, ותו לא מיד, כנ"ל לומר לחומר הקושיא.

ואין לומר שמה שאמר הזוה"ק שאין זוגות בשבת הוא רק לענין ב' הכויתים שבוצעים עליהם, דדברי הזוה"ק שנאמרו בכללות לכל השבת כולה, שאין בה זוגות ולא שטן ופגע וכו', כנראה למעיין הדק היטב שם בכל מאמר הזוהר, וכהבנת הרבי מסטראפקוב ז"ע, ועולם לא היתה כוונת הד"ח שבשבת ג"כ יש לדקדק בכך, ודו"ק.

בברכת הצלחה בכל מעשי ידיכם, ותגדלו תורת הרה"ק מצאנו ז"ע"א כהנה וכהנה כפלים לתושיה

הק' יחיאל קאשי יצ"ו
אשדוד יע"א
[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

לכבוד עורכי גליון הנפלא מעיין החיים הע"י.

בגליון י"א - פרשת בשלח דהאי שתא, דנו במדור שפתי חיים [בהמשך למש"כ בגליון ז' - פרשת

ויחי (כצ"ל) דהאי שתא במדור שלחן חיים] בהא דמותאמרא שכ"ק מן הרה"ק מצאנו ז"ע לא הי' הולך לטבול במקוה ביום ערש"ק בבוקר, יצוין שכן איתא ג"כ בס' מגן אבות עמ' פ"ט מפי כ"ק מן אדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ע. ובמה שכתבו בזה בגליון ז' שלא רצה מן ז"ל ז"ע לעשות קביעות לטבול ב"פ ביום א' וכו', יש לציין למה שמצוין בס' מגן אבות שם, לשון קדשו הידוע של כ"ק מן אדמו"ר הראשון מבאבוב ז"ע שכתב במכת"ק (מכתבי קודש ח"א מכתב י'). מכתבי הדרכה מכתב ז', ז"ל, כאשר יעזור לך ה' ב"ה בבריאות השלימות תלך כמעט בכל יום למקוה, גם מצוין שם למה שמובא בס' חמדה גנוזה - צאנו מפי מן הרה"ק מגארליץ ז"ע, שהרה"ק מבעלזא ז"ע השר שלום הי' הולך למקוה בערש"ק בבוקר ולא הי' הולך לטבול שנית לפני כניסת השבת.

שם נזכר הא דמצינו לכ"ק מן הרה"ק מצאנו ז"ע שברוב פעמים היתר להשתמש בשטר מכירה בשבת לעשות מלאכה ע"י נכרי ופעמים חזר בו בראותו צורך למיגדר מילתא. יצוין כי בס' יוספר שלמה ערך הרה"ק משינאווא ז"ע עמ' קפ"ה, ובס' מגן אבות מדור למען תספר, נדפס מה שסיפר כ"ק מן אדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ע, שכ"ק מן הרה"ק משינאווא ז"ע מיחה בכל התוקף על כמה מחסידי הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ע שנהגו היתר בעצמם להשתמש בשטר מכירה בשבת, עיי"ש, ושם בהערה מצוין למש"כ כ"ק אדמו"ר ממונקאטש זצ"ל בספרו נימוקי או"ח סי' רמ"ג, בשם אביו כ"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה ממונקאטש זצ"ל, שמור אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, אלא שמרן משינאווא זצ"ל מיחה בזה כדי שלא יצא תקלה ע"י פסקו של מר אביו זצ"ל, עיי"ש. גם מצוין שם למש"כ הגאון מוה"ר אלימלך הכהן רובינשטיין זצ"ל אבד"ק ראוהוב, בספרו יד אלימלך סי' ל"ג, וז"ל, שמעתי מכמה חסידים, אשר הגאון הצדיק מו"ה יחזקאל שליט"א האב"ד דק"ק שינאווי, מיחה באנשי מדינתו המחזיקים בפאבריקין ושדות שלא יעבדו בשבת ע"י שום שטר מכירה. אך אין ביד כל אדם למחות זה ואפשר שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בו, אך מי שיראת ד' נוגע בלבו ואימת שבת עליו אזי עכ"פ יזהר שלא יבוא לידי איסור דאורייתא, היינו שהבהמות שלא יחרשו ולא ידושו בשבת, וממילא לא יהי' רק איסור דרבנן וע"ז יעשה שטר מכירה עפ"י דין תורה.

החותם בברכה
צבי הירש סג"ל

מ"ם יו"ד מ"ם, הוא עולה ג"כ כמספר ימים, רמוז בזה ימי חייו בעולם הזה, והמילוי להביא לעולם הבא, וזהו אמל"א שיהיה ימים במילואם שתקבלו חלקכם משלם במלואו לעולם הבא, בלי שום נכיון. **ולדברינו** אלה רומזת המסורה אחר שאמר את מספר ימיך אמלא, היינו שיהיה לנו בני חיי ומזוני, ולא ינכו לנו מזכותינו לעולם הבא, הביאה לנו המסורה להנחיל אוהבי יש, שדרשו מזה שלהי עוקצין שעתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, שיהיה שטר העולם הבא במילואו, אעפ"י שאוצרותיהם אמל"א מכל טוב בעולם הזה, מ"מ לא ינוכה להם משכר העולם הבא.

(קדושת ציון)

המשך "באר החיים"

מיחוש שינכו לנו מזכותינו לעולם הבא, על כן מוסיפין וכל טוב הצפון לעולם ועד הוא העולם הנצחי, אל יחסרנו.

וע"ז זה יש לפרש גם הפסוק שלפנינו, שבו הבטיח לנו השי"ת בני חיי ומזוני רוחי, וברך את לחמך הרי מזוני, והסירתי מחלה הרי חיים טובים, לא תהיה משכלה ועקרה הרי בנים, ובהם נכללו כל ברכות העולם הזה, ושלא יעלה על דעתך שאנכה לך על ידי זה מזכותיך לעולם הבא, על כן מסיים את מספר ימיך אמלא, מילוי תיבת ימים כזה יו"ד

נפרטו כל מיני ברכות, ועוד כלל מוסיף על הפרט וכל טוב, ולמה שוב חוזרין וכופלין, ומכל טוב לעולם ועד אל יחסרנו, אך דהנה ידוע מה שאמרו חז"ל עה"פ קטנתי מכל החסדים שנתמעטו זכותי, ואל יבקש האדם שיעשו לו נס כיון שמנכין לו מזכותיו לעולם הבא, וידוע מה שכתב השל"ה דטוב בחול"ם הוא הטוב הגלוי, וטוב במלאפ"ם הוא טוב הצפון, כמ"ש מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, על כן לאחר שבקשנו שהשם ישפיע לנו שפע ברכות וכל טוב הגלוי, יש כאן בית

דרכי חיים

בירורי וליקוטי הליכות • עובדות • דברי הימים

בענין שיעור ההמתנה בין בשר לחלב?

אמנם בדבר זה מצאנו חילוקי דעות בין צדיקי ונכדי בית צאנו, כי יש האומרים שכל מה שהקיל רבינו להקל בחמש שעות ומשהו, הוא רק בצירוף שינוי עונה מיום לילה, אבל באותה עונה ממש לא הקיל רבינו, כן כתב בשו"ת 'משנת יעקב' (להגה"צ אבד"ק קאפיש זצ"ל חלק ג. הגה"ה לסי' פט) בשם הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, **שאמר שרבינו לא הקיל רק בצירוף שינוי עונה מיום לילה**, וכתב שם שרבינו בעצמו נהג כן לשתות קאו"ע עם חלב בבוקר, לאחר ה' שעות שאכל בשר בלילה, שסבר שיש חילוק בין אכל בלילה ושונה ביום. וכן הובא בגליון 'פרי הכרם' (גליון יא) בשם כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל, **שאמר שרבינו אמנם לא המתין שש שעות שלימות, אלא התיר לאכול חלב אחר חמש שעות שלימות, אמנם הקיל דוקא בצירוף של שינוי מיום לילה או מלילה ליום.**

גם בספר 'שיח זקנים' (חלק ד. עמוד רסו) מסופר: סיפר לי הרה"ח ר' שמחה בונם געוירץ נ"י, הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל מראצפערט רגיל היה לבוא לפאפא בכל שנה, וזוכר אני, פעם אחת הגיע לפאפא, והיה אז בפאפא גם נכד אחיו הרה"ק משינאווע זצ"ל, הלא הוא הרה"ק ר' מענדלע מסטראפקוב זצ"ל, וביום שבת קודש לאחר עריכת שלחנו הטהור, יצא הרה"ק ר' שלום אליעזר לחוץ, והתיישב על ספסל אצל שלחן, ועל השלחן היה ספר, כמדומה סידור דרך החיים, וגם הרה"ק מסטראפקוב ישב אצלו.

אמר הרה"ק מסטראפקוב להרה"ק ר' שלום אליעזר: "דודי יודע, אליעזר אמר לי (לא אמר איזה אליעזר), דער צאנזער זידע האט געזאגט, אם היה לי אפשרות שיעברו חמש שעות מסעודת צהרים בשבת עד שלש סעודות, הייתי אוכל מאכלי חלב בשבת, מפני שיש טעם על פי סוד לאכול מאכלי חלב בשלש סעודות.

ענה הרה"ק ר' שלום אליעזר' להרה"ק ר' מענדלע: "הער מיך צו, אליעזר איז נישט פארלעסליך, ידוע לך שאבי ז"ל היה לו הרבה חומרות, רגיל היה לרחוץ את פיו והוציא את השינים והרחיצם לאחר שאכל פליישיג'ס, מין טאטע וואלט נישט געגעסן אפילו נאך זעקס שעה, וואלי היה לו קפיידא לאכול ביום אחו, אבי אמר רק שאם היה באפשרותו היה אוכל מאכלי חלב בשלש סעודות, דיש טעם על פי סוד, אבל לא אמר שהיה אוכל אחר חמש שעות. עכ"ל ספר שיח זקנים הנ"ל. הרי גם כן שרבינו לא הקיל באותו יום גופא בפחות ממש שעות, אם לא היה שינוי עונה מיום לילה או להיפך.

[**והנה** בספר 'דרכי חיים' (אות עא) כותב המשב"ק הרה"ח ר' רפאל ציעמטבוים ז"ל: "רבינו הקדוש היה לו ענין כוונה שרצה לאכול בסעודה שלישית חלב". וכן מסופר בספר 'פי צדיק' (עמוד רנו), בשם הרבנית מרת נחמה'לי ע"ה בת רבינו, שסיפרה שרבינו היה ממחר המיץ בעמוד ח

סעודה לסעודה, ובאמת שהתוס' פירשו שהכוונה אפילו מיד, רק העיקר שלא יהיה באותה סעודה, אולם הרא"ש (סימן ה) כתב וז"ל, "בזמן שהגיל אדם לסעודה, דהיינו מזמן סעודת הבוקר עד זמן סעודת הערב, ופחות משיעור זה אין לאכול גבינה אחר בשר". והיינו שפירש שהכוונה מסעודת הבוקר עד סעודת הערב, ועדיין לא נתפרש לן שיעור הזמן וכמות השעות. אכן הרמב"ם הוא שפירש להדיא שהכוונה הוא 'כמו שש שעות'.

ובאמת צריך להבין מנין לו להרמב"ם ששיעור זה הוא כמו שש שעות, וביארו האחרונים (עי' לח"מ שם. וכן ביאר הגר"א בס' פט) שהמקור לזה הוא על פי דברי הגמ' (שבת י"א) שסעודת תלמיד חכם הוא בשעה שישית, ומר עוקבא הלא היה תלמיד חכם, ואם כן נמצא שאכל את סעודת הבוקר בשעה שישית, ואילו את סעודת הערב היו כל האנשים אוכלים בשקיעת החמה, נמצא שאצל מר עוקבא היה שיעור זמן של שש שעות, בין סעודת הבוקר של סעודת הערב.

אולם באמת מצאנו בזה מחלוקת ראשונים בבירור הזמן של סעודת תלמידי חכמים, דהנה אמרין בגמרא (שבת שם) עד אימתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה, והרא"ש (בשבת שם) כתב ששעה שישית היא זמן סעודת ת"ח, לעומת זאת הרמב"ם כתב שיושבים בדין עד סוף שש שעות ביום, נמצא לפי זה דסובר שזמן הסעודה היא בסוף שעה שישית ותחילת שעה שביעית. והנה הטור פסק כמו הרמב"ם שעד חצי היום הוא זמן ישיבת הדיינים, לעומת זאת הבי"ה הקשה עליו שבשעה שישית הוא כבר זמן אכילה, ולכן פסק להלכה בשו"ע (ח"מ סימן ה. סעיף ג) שזמן ישיבת הדיינים מהבוקר ועד סוף שעה חמישית. אמנם הסמ"ע (שם ס"ק ז) והש"ך (שם ס"ו) פסקו כהטור ע"פ הרמב"ם, ודלא כהמחבר.

נמצא שלפי הטור והרמב"ם שזמן הסעודה הוא בסוף שעה שישית ותחילת שעה שביעית, אם כן השיעור שבין סעודת הבוקר לסעודת הערב הוא רק חמש שעות ועוד קצת, ואילו לפי השו"ע שזמן הסעודה הוא בתחילת שעה שישית, אם כן השיעור שבין סעודת הבוקר לסעודת הערב הוא שש שעות. אם כן השו"ע שפוסק ביו"ד סימן פט שצריך להמתין שש שעות, הוא משום דהוא לשיטתו בחו"מ שזמן סעודת ת"ח הוא בתחילת שעה שישית, ואם כן לפי זה הש"ך שפוסק בחו"מ שזמן סעודה הוא בסוף שישית ותחילת שביעית, אם כן לדידיה צריך להיות הדין ביו"ד להמתין רק חמש שעות ומשהו, ואתי שפיר פסקו של רבינו על פי דעת הש"ך והסמ"ע בחו"מ (ובאמת שכבר הרגיש בזה הנוב"י בהגהות דגול מרבבה בס' פט. ושם כתב שאף הסמ"ע דסובר שיכולים לאחר זמן סעודה עד סוף שעה שישית. מכל מקום מודה שיעיקר זמן סעודה הוא בשעה שישית ממש. ויל"ע).

בפרשתו כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו, ומינה ילפינן איסור בשר בחלב, באכילה בבישול ובהנאה. והנה בסימן פט סעיף א. פסק המחבר להלכה: אכל בשר אפילו של חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות. וכתב על זה הרמ"א: והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה וכו', ויש מדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה, וכן נכון לעשות".

והנה ידוע ומפורסם בשם רבינו, שאמר שהשיעור ההמתנה לאחר אכילת בשר הוא חמש שעות ומשהו, ואין צריך להמתין שש שעות שלימות, כן כתוב בספר 'י"ג אורות' (חלק א. עמוד שצב) בשם הגה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצ"ל, בזה"ל: **רבינו מצאנו היה מחזיק לטעות לדקדק להמתין שש שעות שלימות אחר אכילת בשר עכ"ל.** כן מובא גם ב'דברי חנה' שרבינו החזיק ל'נער' את מי שמקפיד להמתין בדיוק שש שעות בין בשר לחלב, והוסיף הרה"ק מקאלאשיץ בשם רבינו, שמיים ללילה השיעור הוא עוד פחות מכך.

גם בספר 'מקדש ישראל' (עמוד שט) מובא בשם הגה"צ מוה"ר משה אריה פריינד זצ"ל, שפעם התארח זקינו הגה"ק מנאסויד זצ"ל, אצל הרה"ק רבי משה משינאווע ז"ע אשר כיבדו לשתות כוס קאווע, ואף על פי שלא עברו שש שעות שלימות, **אמר לו: 'יש לי בקבלה מוקיני רביה"ק מצאנו, שאחר חמש שעות מותר לשתות חלב',** ותיכף שתה הרב מנאסויד את הקאווע, כי מצוה לשמוע בקול דברי חכמים.

והנה ידוע מה שרבים הסמיכו לזה (עי' כל הכתוב לחיים. בהערותו של הגה"צ רבי ברוך כהנא שליט"א מספינקא-אנטווערפן) את לשון הרמב"ם (פ"ט מהל' מאכ"א. הלכה כח): "מי שאכל בשר בתחלה, בין בשר בהמה בין בשר עוף, לא יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעור סעודה אחרת, והוא כמו שש שעות". וכן מצינו בדברי המאירי (חולין ק"ה. ד"ה והדר) בזה"ל: ולא מצינו בשהייה זה פחות משיעור שבין סעודה לסעודה, והוא שש שעות או קרוב לזה. ובאמת שביותר הדברים מפורשים בספר 'מגן אבות' (ענין התשיעי) דכתב שם בזה"ל: "ונמצא כלל הדברים, שכל מאכל בשר בין של בהמה בין של עוף, אינו אוכל גבינה אחר כך עד שיעברו שש שעות או חמש, שהוא שיעור שבין סעודה לסעודה".

אמנם נראה שבאמת פסקו של רבינו יש לו יסוד חזק ואיתן מצד ההלכה הפשוטה, כי הנה מקור הלכה זו של המתנת שש שעות, הוא בדברי הגמרא בחולין (קה ע"א) אמר מר עוקבא, אנא בהא מילתא חלא בר חמרא, דאילו אבא כד הוה אכל בישרא האינדנא לא הוה אכל גבינה עד למחר כי השתא, ואנא בהא סעודתא לא אכילנא, בסעודתא אחריתא אכילנא. והנה בדברי מר עוקבא לא נזכר כמה זמן השיעור בין

המשך "דרכי חיים"

עצמו בכל ימות החול מימי הקיץ כדי שיוכל להתפלל שבת בבוקר בשעה מוקדמת, וע"ז יוכל לאכול סעודת שבת במוקדם, וממילא יהיה לו אפשרות לאכול בסעודה שלישית מאכלי חלב, אבל לא עלתה לו רק פעם אחת בשנה. אכן כל זה יכול להיות שמדובר שכבר עברו שש שעות, ולכן היה יכול לאכול מאכלי חלב בסעודה שלישית, ואילו היו עוברים רק חמש שעות ומשהו, אז לא היה רבינו סומך עצמו להקל מאחר שלא היה שינוי עונה].

לעומת זאת בספר 'עטרת ברוך' (עמוד סג) מובא בשם כ"ק אדמו"ר מגארליץ-ארה"ב שליט"א, ששמע מדודו הרה"צ רבי אהרן הלברשטאם זצ"ל, שבילדותו היה נוכח פעם בסעודה שלישית אצל זקנו רביה"ק מגארליץ זי"ע, והוא ישב על ברכי אביו הרה"ק רבי אלישע זי"ע, וזקנו נתן לו לאכול גבינה, **אז אמר לזקינו שעדיין לא עברו שש שעות שלמות מסעודת הבוקר, השיב לו זקנו רביה"ק מגארליץ: "אם אני נותן לך, תאכל"**. הרי שגם בלא שינוי עונה הקילו בזה כעבור חמש שעות ומשהו, וגם באותו יום עצמו לא דקדקו על שש שעות שלמות.

וראה עוד בספר 'באר השלחן' (על הלכות בשר בחלב), בסוף מובא מכתב הערות מאת הרה"ג ר' יחיאל טויבער זצ"ל, בו הוא כותב כדלהלן: "בענין המתנת שש שעות שלמות מבשר לחלב, הנני לציין שבחודש חשוון שנת תשל"ב זכיתי להסתופף אצל הרה"ק ר' אציק'על מפשעווארסק זי"ע באנטווערפען, והייתי שם במשך שבת קודש, ובמוצאי ש"ב נכנסתי אל הקודש פנימה, ושאלתי אותו אם נכונים הדברים מה שאומרים בשם הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע שהקילו לאכול מאכלי חלב בתוך שעה ששית מאכילת הבשר, והשיב דכוננים הדברים, ושכן שמע מהרה"ק מקאלשיץ זי"ע, והוסיף עוד ששמע עוד מהרה"ק מקאלשיץ בשם בעל הדברי חיים זי"ע שהחזיק לנער למי שמקפיד להמתין שש שעות שלמות. שוב שאלתי מהרה"ק מפשעווארסק אם גם נכונים הדברים שהרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע הקילו כשהיה הפרש מלילה ליום או להיפך שלא להמתין שש שעות אחר בשר, ענה שהוא לא שמע מזה, עכ"ד, אולם בתוך כדי שיחה פנה הרה"ק מפשעווארסק למשמשו ר' אנשיל, ואמר לו אנשיל תסתכל על השעון אם כבר עבר בדיוק שש שעות שלמות מעת שאכלנו בשר ונוכל לשתות חלב, עכ"ד, והיה ניכר מתוך דבריו שרצה לומר דאף שהדברי חיים זי"ע הקילו בזה, מכל מקום לענין הלכה למעשה אין לכל אחד ואחד להקל בפחות משש שעות שלמות וכפשטות דברי המחבר והרמ"א, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול".

ולמחרתו בבקר אחר תפלת שחרית שאלתי על זה מחתנו הרה"ק ר' יענק'לע מפשעווארסק, אם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו הקילו שלא להמתין שש שעות כשיש הפרש בין יום ללילה ולהיפך, **וענה לי שהוא שמע מהרה"ק מקאלשיץ זי"ע שני הדברים, והיינו הן שבצאנו הקילו שלא להמתין שש שעות כשהיה הפרש מלילה ליום ולהיפך** (היינו עוד פחות מחמש שעות ומשהו, כמו שכתב בדברי חנה), והן שהקילו לאכול מאכלי חלב בתוך שעה ששית מאכילת הבשר, והיינו אף בלא הפרש מלילה ליום עכ"ד, לאפוקי מאלו שאומרים שבצאנו הקילו דוקא בצירוף שניהם, עכ"ל. הרי שרבינו הקילו בחמש שעות ומשהו גם בלא שינוי עונה מלילה ליום או להיפך.

המשך "קרויים חיים"

ומסופר, כי בשנת תרנ"ז, בעת שמחת הנישואין של הגה"ק רבי דוד זוב מייליש זצ"ל, שהיה נמנה על נכדי הש"ך, עם בת הגה"ק רבי משה יוסף טייטלבוים זצ"ל אבד"ק איהעל, חתן הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע, סיפר הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל אודות השתוקקותו הגדולה של רבינו להשתדך עם הש"ך, ואמר שבוודאי יש עכשיו קורת רוח מרובה במרומים לרבינו, שצאצאיו השתדכו עם נכדי הש"ך (ראה בהקדמה לספר בנין דוד).

מסופר צחות נאה מהרה"ק בעל דברי חיים זי"ע, שפעם אחת אמר שיש לו התקרבות משפחה או מחוותנות עם כל הצדיקים והגדולים, כי הוא בעצמו היה מיוחס גדול, וגם שידך את עצמו עם גדולי הדוה, ורק עם הש"ך אין לו שום שייכות, ולכן היה רוצה מאוד שיתרחש אצלו אחד מנכדי הש"ך, ויהנה אותו, ועל ידי זה יהיה לו לעולם הבא איזה שייכות גם עם הש"ך.

לימים בא עני אחד שהלך על הפתחים, והיה גם עני בדעת, ותמיד כשראה איזה אדם היה פושט ידו, באומר תן לנכד הש"ך, וכשבא לפני הרה"ק הנ"ל דיבר על לבו שיעקור דירתו לצאנו, והוא יהנה אותו, ועשה כן, אולם עם כל זה לא הניח מנהגו, ובעת שהיה רואה איזה אדם, היה תמיד שואל ממנו נדבתו, באמרו שהוא נכד הש"ך.

פעם אחת היה הרה"ק על שבת בעיר אחרת, ונסעו עמו גם איזה אנשים מצאנו, ואחר כך כשבאו בחזרה דיברו עם נכד הש"ך הנ"ל, וספרו לו שהיו שם הרבה אנשים, ואם גם הוא היה שם היה יכול לקבץ סכום רב, ובעבור כי הרה"ק נשאר שם עוד על שבת אחת, נתן לדרך פעמיו והלך בדרך המוביל לעיר ההוא, והיתה הדרך מלאה אנשים שהלכו לשבות אצל הרה"ק, והוא עשה כדרכו ופשט את ידו באומר נכד הש"ך הנני.

והנה בדרך היו ב' סוחרי סוסים שבאו מקראקא, שהיה להם שם דין תורה על סכום רב, והפסידו וצווחו ככרוכיא אצל הבית דין שם, אך הבית דין לא השיגו עליהם, באמרם שהם לא רצו להפסידם, רק הש"ך פסק כן, לכן הם מוכרחים לומר הפסק כאשר הוא, ובדרך דיברו ביניהם שבעת שיבוא הש"ך לידם יקחו ממנו נקם על ההון הרב שהפסיד להם, וכשבא העני לשאול מהם נדבה, ושמעו שהוא נכד הש"ך, התחילו להכותו בלי חמלה, והוא צעק עליהם וכי לנכד הש"ך עושים כן, והם אדורבה על ידי זה חרה אפם ביותר, ואמרו אם זקנך יבוא לידינו אזי לא יצא מאתנו באברים שלמים, ממילא מובן שנעשה שם צחוק גדול בין האנשים, וסיפרו הדברים להרה"ק זי"ע, וכשבא העני מוכה וזב דם, ובכה לפני הרה"ק כנ"ל, אמר לו הן אמת שהנך מיוחס גדול, אבל עם כל זה לא טוב הדבר לפרסמו, כי היחוס צריך להחזיק לעצמו ולא לאחרים.

(ויגד משה, אבות, פתיחה)

לעילוי נשמת

כבוד קדושת רבינו הקדוש מרן ברוך זצ"ל ה"ה

אבדק"ק גארליץ

בן כ"ק מרן רביה"ק מצאנו זי"ע

נלב"ע א' אדר תרס"ו לפ"ק

"הרב המאור הגדול החריף החסיד" (שו"ת דברי חיים, או"ח ח"ב, סימן מג); "ירא ה' המפורסם" (שו"ת דברי חיים, יו"ד חלק ב, סימן קכד); "הרב המאור הגדול החריף ובקי החסיד המפורסם חסידא ופרישא ירא ה'" (שו"ת דברי חיים, אהע"ז חלק ב, סימן קלח); "ברוך שלי הוא נשמה שכבר לא היתה ארבע מאות שנה בזה העולם, ועל כן הוא מופשט לגמרי משקר, ואינו יכול לסבול אלא אמת לאמיתתה בלא שום נקודת שקר, וכיון שהעולם היום הוא מעורב בשקר, לכן אין הוא יכול לסבול את העולם, והעולם אינו יכול לסבול אותו" (שפע חיים, חורש"י פרשת נצבים, שנת תשמ"א לפ"ק).

יוצא לאור בעקבה ובס"ד על ידי מכון מעייני החיים גארליץ צאנו. ת.ד. 220 בני ברק יצו

להערות והתובות, מודעות והנצחות, למס' פקס: 1533-5793027 או באימ"ל: tzan1234@gmail.com - עד יום שלישי בערב